

De nieuwjaarsbrief informatief

Duitsland heeft z'n schlagers. Nederland heeft klompen. Frankrijk petanque, en Engeland *tea time*. Bij Denemarken hoort Lego, bij Griekenland horen witte huizen met blauwe daken. En Spanje huisvest Sinterklaas. En België? België staat bekend voor chocolade, bier en het Atomium, maar een uniek gebruik dat het land typeert, dat heeft België niet echt. Gelukkig bestaat er in Vlaanderen een traditie die de eer redt: eeuwenoud en écht typisch Vlaams. Vlaanderen heeft... de nieuwjaarsbrief. **Renate Kerkhofs**

Het begon allemaal in 1573. Uit dat jaar stamt de oudst bewaard gebleven nieuwjaarsbrief, die door Jan Moretus werd geschreven aan zijn schoonvader, Christoffel Plantijn. Het bleef echter niet bij die ene brief, zo blijkt uit de archiefcollectie van de bekende Antwerpse uitgeverfamilie. Ten huize Plantijn-Moretus was het immers een gewoonte om nieuwjaarsbrieven voor te lezen aan vader en grootvader. Zo bewees ook zoon Balthasar feilloos aan te voelen hoe een goede nieuwjaarsbrief in elkaar zat. 'Vrede is het kostbaarste op aarde en geschenken bevestigen en versterken de vrede,' schreef hij in dichtertlijk Latijn aan zijn grootvader. Hij werd ervoor beloond met een stapel boeken.

Het voordragen van nieuwjaarsbrieven was in de 16de eeuw nog verre van ingeburgerd. Het bleef beperkt tot de hogere kringen. Jantje met de pet kon zich immers geen prachtig versierde nieuwjaarsbrief met reliëfkrullen of in goudprint veroorloven. Later ging het onderwijs zich ermee bemoeien. Met het schrijven van nieuwjaarsbrieven in de klas sloeg het onderwijs twee vliegen in één klap. Het leerde kinderen correct schrijven (want in zo'n brief mochten uiteraard geen schrijffouten voorkomen) en het leerde kinderen om te spreken voor een groep.

Op de overgang van de 18de naar de 19de eeuw waren de brieven vol nieuwjaarswensen niet langer een zaak van kinderen alleen. Ook pakjesdragers, post-

bodes, lantaarnaanstekers en anderen sloten zich aan bij de jaarlijkse traditie. Niet omdat ze hoopten dat iedereen het goed zou stellen in het nieuwe jaar, wel omdat ze in ruil voor de wensen rekenen op een fooi. Want laten we eerlijk zijn: geen enkel kind declareert zo'n brief louter voor de lol. In vroegere tijden stelde men zich nog wel eens tevreden met voedsel of geschenken. Tegenwoordig rekenen de onschuldige zieltjes vooral op een uitkering in harde valuta.

Aan het begin van de 20ste eeuw werd het schrijven en voorlezen van nieuwjaarsbrieven gemeengoed. Waar de kinderen van de gewone werkmens het hielden op 'Lieve ouders,' klonk uit de kinderkeeltjes van betere komaf het chiquere 'Mes chers parents'. Op de nieuwjaarsbrieven-schrijfdag kwamen de leerlingen met schone handjes naar school. Vlekken op het goudomrande papier waren uit den boze. Maandenlang al was men bezig met de voorbereiding in de les kalligrafie, zodat de kinderen op het moment suprême in sierlijke krulletters hun wensen konden neerschrijven. Die bedachten ze overigens niet zelf. Aan spontaniteit werd toen immers weinig belang gehecht. De tekst werd door de meester voorgeschreven op het bord, en het was aan de kinderen om die foutloos te kopiëren. Nieuwe pen, inktpot en vloeitje waren die dag nooit ver buiten handbereik.

De taal was in die tijd overigens nog erg vormelijk: voor grappige rijmpjes en dito wensen was er (nog) geen plaats.

Respect en vroomheid waren de norm. Dat getuigt de brief die Anna schreef aan haar meter in 1967 (zie brief 1). In de loop der jaren is de vormelijke taal flink geëvolueerd. Rijmen en dichten werd de norm: rijm op kop, inhoud achterop. Wat Sarah haar ouders in 1985 toewenste, lees je bijvoorbeeld in brief 2. Tegenwoordig kan en mag zowat alles. Brieven worden aangepast aan de tijdsgeest. Zoals brieven 3 en 4 laten zien, mag het allemaal wat speelser, en originaliteit is een troef.

Jaarlijks zorgt de pre-kerstvakantieperiode (lees: nieuwjaarsbrievenschrijftijd) voor de nodige stress bij de kinderen, maar nog meer bij juf of meester. De tijdsdruk en de verantwoordelijkheid om nette werkjes af te leveren wegen immers door. Leuk, origineel, grappig of ontroerend uit de hoek komen is een must. Bovendien is het uit den boze om elk jaar met dezelfde brief op de proppe te komen: er zit altijd wel een broer of zus van een kind uit het vorige jaar in de klas. En die kan je niet naar huis sturen met dezelfde tekst!

Maar de herinnering aan al die inspanningen verdwijnt als sneeuw voor de zon wanneer de kinderen hun kunstwerkjes overhandigen aan de gelukkigen in kwestie. Dat moment maakt alles goed. Daarom, beste collega's: laten we ook dit jaar weer het beste van onszelf geven, want dit is een fantastische, unieke traditie die het verdient om in stand gehouden te worden!

Over de auteur

RENATE KERKHOF

is als onderwijzeres van het derde leerjaar verbonden aan VBS Wonderveld in Destelbergen. Bovendien is ze schrijfster van onder andere het boek 'De rijstvelden kleurden rood' en is ze boekenrecensent voor Hebban.nl. 'Inventief met de nieuwjaarsbrief', een boekje boordevol tips, informatie en ideeën rond de nieuwjaarsbrief, rolt momenteel van de pers en is verkrijgbaar bij online boekhandels. Meer info op www.renatekerkhofs.com.

Liefste Meter.

Met ongeduld
heb ik getracht naar deze eerste dag
van het nieuwe jaar.
Vandaag krijg ik immers de gelegenheid
U te zeggen hoe graag ik U zie
en hoe zeer ik U geluk wens.
Ik dank U hartelijk voor uw belangstelling
en uw vriendschap, die mij zo gelukkig maken.
Dat het nieuwe jaar 1968 U veel geluk brenge
met daarbij een uitstekende gezondheid.
Mogen al uw ondernemingen aan uw
verlangens beantwoorden.
Vanzelfsprekend zal ik mijn best doen
opdat U over mij tevreden zoudt zijn.
Ik zal mij voornam gedragen,
goed leren
en mijn ouders helpen als dit nodig is.
Dit zijn, liefste Meter,
bij het begin van het jaar 1968
de vurige wensen en de oprechte gevoelens van

uw dankbaar doopkind, Anna.
1 januari 1968.

Lieve ouders.

*Hier is je kleine quit,
want 't oude jaar is weeral uit.
't Nieuwe jaar kwam ook al piepen,
deze nacht terwijl wij sliepen.
En zoals de grote mensen,
kom ik je nieuwjaar wensen.
Moge 't nieuwe jaar je geven
veel geluk op al je wegen.
En je krijgt van je kapoen,
nog een dikke nieuwjaarszoen.*

Je Sarah.
1 januari 1985.

Beste peter

Net als vorig jaar,
heb ik een hele lijst met wensen klaar.
Maar misschien heb je niet alles nodig.
Zijn een aantal zaken overbodig.
Dus lees ik de wensen aan jou voor.
En wat je niet nodig hebt, streep ik door.
Zit er iets bij dat je wel gebruiken kan,
dan vink ik dat aan, dat is het plan.
Zullen we beginnen, ben je klaar?
Dan zijn hier de keuzewensen voor dit jaar.

- gezondheid
- cadeautjes
- pech
- liefde
- geld
- huisdieren
- vriendschap
- kinderen
- ruzie
- feestjes
- een dikke buik
- plezier
- geluk

Je honnepon.

Hi ieder1

Whappe wil ik niet.
SMS is uit de tijd.
Mail, geen skype noch tweet.
Dat past niet bij deze gelegenheid.
Ook niet via fb een bericht.
Maar wel IRL dan zie je mijn gezicht.

Dit zal je zeker plzren.
Het is feest VAN8,
we hebben iets te 4en.
Als je nog ff w8.
Het is echt, er is een jaar voorbij.
De komst van nieuwjaar maakt me :-)

Ik heb wat wensen voor jou klaar.
Ja, ik heb aan jou ged8.
Ik wens je een vetfijn jaar
met veel LUV, voorspoed en kr8.
Een goede gezondheid en veel suc6.
Een jaar zonder al te veel stress.

We zijn gekomen aan het einde van mijn pb.
Ik moet dringend stoppen want 2018 is in zicht.

2 U from me.
(uit: Inventief met de nieuwjaarsbrief)